

Fajda

*Ne strepi ubica, strepi nedokusurena
žrtva jer je svi jure za kusur.*

Strain Medlić spusti novine i reče: - Šifra, *omnivor*. Pretpostavljao sam da će tako biti. Čekao sam da vidim kada će da objave.

Medlić je bio čovek koji je zadržao „spojku“ sa ulicom a čiji je pravi, stvarni nivo ostao „nivo Sartr“, kako se govorilo u tom kraju. Voleo je, zato, kriminalističke romane. Zadržao je uz to svoju prvobitnu nesvesnu ljupkost: čovek od svojih četrdeset sedam godina, što je po svačijem mišljenju riskantno doba, kratkog vrata, bačvastog grudnog koša, kultivisan i dobroćudan lik odmerenih manira. Komercijalni zastupnik. Ljupkost kod ljudske vrste, ipak, podrazumeva izvesnu meru nevinosti, moralne neiskvarenosti. Kako je sve to moguće? - nije pitanje, pitanje je: gde je to moguće?

Medlić je verovao da je bog i dobar i zao: hotimično dobar, dakle, i hotimično zao. Mag. Hteo je i sam da bude takav. Kao neki književni junak.

Uspeo je da uđe u trag događanjima vezanim za propast firme *Grits' Grit*, slučajno. U stvari, za propast predstavništva te firme. Firme ne propadaju tako lako. Dalje nije stigao jer su se okolnosti izmenile.

Izvadio je novu ličnu kartu kada je izgubio staru. Zatim su mu staru ličnu kartu neočekivano vratili, poštom. Novčanik i novac su zadržali. To je već bila uhodana šema. Lopovska ljubaznost.

Palo mu je na pamet da proveriti šta će biti ako bude koristio staru ličnu kartu - hoće li neko primetiti da ona ne važi ili nešto slično? Ne, niko nije primetio ništa. On sam se, međutim, iznenadio, i to ne malo, kad su u firmi u koju odlazi redovno više od decenije jednom u nekoliko meseci, a to je firma *Grits' Grit, Predstavništvo za trgovinu grizom i proizvodima od griza naveliko*, kada su, dakle, izvukli podatke iz njegove lične karte i kad je primetio da mu je adresa izmenjena - ne baš neznatno.

Očitana adresa glasila je: ulica Vinogradski venac bb, dok je njegova stvarna adresa bila Vinogradska 6^b. Proverio je na mapi, bilo je to na sasvim drugom kraju grada. Dosta je

razmišljao o tome, pokušavajući da shvati zašto bi nekome bilo potrebno da njegovu ličnu kartu tako izmeni.

„Ovo je takav sistem da opstaju kriminalci i patološke kukavice - oni koji ionako nikome i ni u šta ne veruju. Samo oni pomisle svaki put kad na ulici vide šaht da je poklopac možda lažan - treba ga uvek i neizostavno zaobići. Svi drugi se prevare, bar poneki put.“

Sedeo je sam u polumračnoj sobi držeći prst na ustima kao osu oko koje se sabiraju misli kad sve drugo izgubi smisao: još jedna moralna dilema. „Upustiti se ili ne?“, mislio je. Prošlo je neko vreme.

„Shshsh... she said“, pade mu na pamet, najzad. On skloni prst ispred lica da pregleda svoje papire.

Njegova teorija bila je da neka kriminalna grupa koristi njegov čip za prenošenje poruka saučesnicima. Krtica u policiji i krtica u nekoj firmi - *Grits' Grit*, recimo, dogovore se da im neki nedužni građanin za kog se zna da ima posla u toj firmi posluži kao „mula“. Izmeni mu se adresa u, recimo, Nepomirnih klonova bb, što je šifra za nešto, za, na primer, *Projekat nepomirnih klonova* ili nešto slično.

- *Nepomirnih klonova?! -* uzviknu Medlić, sam u sobi. - Ha, ja stvarno počinjem da skrećem. Upozorili su me na ove godine... Pa, to čak i ne znači ništa. Ali, dobro, kao primer... Ne znam zašto mi je baš to palo na pamet. Kažu da takve stvari nisu slučajne. Kloniranje je kod nas zabranjeno... ali, dobro, ne treba baš od svega praviti nešto. Nema nikakve veze, očigledno.

Kad očitaju čip na ličnoj karti i preuzmu poruku sadržanu u adresi, po Medličevoj teoriji, kriminalci i njihovi saučesnici mogu adresu da vrate na staro pre nego što iko išta primeti ili, naprotiv, „mula“ može po potrebi dobiti adresu neke kriminalne ili terorističke grupe. Neka se snalazi posle kako zna. Takvog kurira mogu i uhapsiti, pa nek dokazuje da nije učestvovao ni u čemu i da ništa o teroristima ne zna. Jedino, zašto mu je ona devojka skrenula pažnju na tu grešku? Sendi. Nije to mogao da uklopi. O njoj je znao jedino da voli da čita kriminalističke romane, uvek je poneki stajao na njenom stolu ili tu negde, nadohvat ruke. *Izdaja u birou*, to je video poslednji put.

Stvari su složenije nego što izgleda, ali se rešavaju jednostavnije nego što se čini. Uključio je televizor.

- ... insistiranjem na izrazu *kao obično* umesto *kao i obično*: prvi znači redovno, drugi uvek. Osim...

Promenio je kanal i utišao ton. Nije hteo da se nervira, sad, oko jezika i takvih tema. Kontradivljaštvo!

- Omnivor, - mislio je listajući svoje beleške. - Omni-vor. Vor-omni. Vor omni, hm, hm, hm. War omni. Rat svima. Hm, hm. Rat svima. Bellum omni. Bellum omni. - Mislio je tako i mislio, dok mu na kraju ne pade na pamet: - Tutivor!

Razmotrio je, i odbacio, izvornu transkripciju i odatle brzo stigao do *tea for two*, odnosno *forty-two*. E, sad je već bio na konju. Četrdeset dva, to je upravo „konačni odgovor na sva pitanja“, „o životu, kosmosu i svemu“, sudeći po onome što je čuo u jednom engleskom filmu koji je na njega ostavio utisak svojom blesavošću. Ali, smatrao je Medlić, upravo se takve blesave stvari koriste za prenošenje poruka, kao ti „nepomirni klonovi“, odnosno klovnovi. Kao tuti-fruti... - *I scream*, ili *eye-scream*... - dodao je po navici. To je bila njegova stara razonoda, premetao je tako slogove kao što drugi rešavaju Rubikovu kocku.

Osim toga, čim su umešani Englezi, to je nešto sudbinsko i istorijsko. Kad god su se oni umešali, nama se nešto krupno događalo. Sad, ovaj Bregzit, da, to bi moglo biti... Oni možda hoće i nas da umešaju. Da ne odu bez traga, kao da ih nikad ovde nije bilo. *Ovde?* Zašto ovde?

Strain Medlić zaključio da je kasno, da je već umoran i da počinje da gubi dodir s realnošću. Reši, zato, da progłosi da je dan završen i ode da se pripremi za spavanje.

San

Nešto se dešava u dvorištu njegove kuće: asfalt podignut i raspukao (se) - veoma blizu, kao odmah ispod njegovog praga. Odjednom, vidi se - u spavaćoj sobi, balkonska vrata su nagnuta vrhom napolje i tresu se, kao da će ispasti (možda) iz okvira. Roletna je spuštena. Ne, neće ispasti - umirila su se. Nesigurno(!) Čuđenje.

Telefonski poziv - ženski glas kaže: „Ne, nećete moći da se oslonite na mene, ja sam sasvim... (nešto - nerazgovetno). Ipak, ne zaboravite svoj kusus!“

- Parazit je slep i gluv za sve osim svog ličnog blagostanja, - pomisli Strain budeći se. - Gusar ili tat? Razlika nije zanemariva. Dakle, da ako ne ne, - zaključio, po navici. - Čutanje je odobravanje.

Sutradan, on reši da ode do predstavništva firme *Grits' Grit*, da porazgovara još jednom sa onom devojkom, kako joj je bilo ime, Sendi. Bio je neodlučan, ujutro dok je pio kafu, razmišljao je o tome i razmatrao svoju situaciju sa svih strana:

- Čudo je kako vas svet ne voli. U svetu je lepo, zanimljiv je. Oseća se, ipak, izvesna grubost, hladnoća.

Odlučio se, najzad, dok je posmatrao tanak cigaret-papir u svojoj ruci: bio je prestao da puši ali je zadržao naviku da se igra papirom za savijanje cigareta. Ovaj put mu je papir skliznuo iz ruke i pao u vodu u časi ikebane na stolu. Izvadio ga je i nadneo nad pepeljaru - uvek na stolu, kao još jedna uspomena iz prošlosti, ali nije nikako mogao da ga otrese. Papirić je visio sa njegove ruke, nikako da padne. Zemljina teža nije za to bila dovoljna.

- To znači, - pomisli Medlić, - da su sile adhezije dovoljno snažne za tako nešto - jače su od težine papira. To je sila koja deluje između slojeva vode, - prisetio se svoje omiljene lekcije iz fizike, - na papiru i na mojoj ruci. Tako i prijateljstvo nastaje iz simpatija i zajedničkih afiniteta - iz sasvim slabih sila, naoko, - mislio je dalje odlažući razmišljanje o onome što mu predstoji. - I o emocijama se, naročito u tumačenju snova, govori kao o vodi, i o fluidu. Trebalo se, međutim, setiti takvih paralela. Zato se mi još uvek divimo Grcima...

Papirić, osušen, pade u pepeljaru.

- I ova Sendi, kako je to neobično, izgleda kao neka naša narodna devojka, izgleda kao da bi se mogla zvati Sablina, recimo, ili Sunčica možda. Te devojke vam priđu, sasvim blizu, one od vas očekuju, ili čak i zahtevaju da se ponašate ovako ili onako, da izgledate ovako ili onako, da mislite ovo ili ono. Isto tako, da vaš osećaj za stvari bude nešto što je njima toliko dobro poznato da u svakom trenutku mogu da se uključe u svaku vašu situaciju i da je preuzmu.

- Pa, dobro, Straine, stvarno nema smisla! Kako možeš (ili možda i možete, nije bio siguran kad se neko zove Sendi šta to može da znači)... ovo ili ono, prema prilici i potrebi.

Ako ne bude onako kako ona smatra da treba, te devojke se svete! Doteruju vas dok vas ne uteraju u traženu formu a onda su dobre, i umiljate čak, dok to traje - do sledeće situacije u kojoj iskočite iz njihove predstave o stvarima.

- Da, da, - pomisli Strain, - to je to. Digitopresura mozga - zlonamerna? Pitanje je. Ulubljanje, u svakom slučaju. Moraćemo da budemo pažljiviji, ovaj put.

Kada je konačno stigao u *Grits' Grit*, sve je bilo kao obično. Sunčica je sedela za stolom i prekucavala neki tekst.

- O, Strain, dobar dan! Otkud vi? Nisam vas očekivala.

- Došao sam da vas pitam, za onu moju adresu... Kako vam je palo na pamet...

- Ah, lako. Ja sam ovde već dugo, dovoljno da shvatim poneku stvar. Tako, baš ste naišli kad sam shvatila nešto - nešto o sebi i svojoj poziciji. Oni mene, znate, ovde stalno

ispituju. Ne bih, doduše, smela sa vama o tome da razgovaram, ali sad, kad smo već tu, čula sam da se predstavništvo zatvara - možda, najverovatnije, i to uskoro. Sedite, - dodade.

Strain Medlić sede u fotelju boje peska postavljenu nasred kancelarije, kao na malo ostrvo. Devojka mu donese šolju kafe i on je sad sedeo i držao je u ruci. Nehajno, nadao se.

- Znae, - reče devojka, - ja sam ovde kao neko dokazno mesto koje govori - neki automat. Osoba kojoj svako na glavu stavi piramidicu sa brojem, svako svojim, prema priči koju prati i redosledu označavanja dokaznih mesta - kao kod Pavića... Da je on pisao kriminalističke priče, - ispravi se. - To je neverovatno, znate, svako uzima da je sve što mu padne na pamet u vezi neke osobe realna činjenica, objektivna. Tako se onda prema toj osobi i postavlja. Neverovatno! - uzviknu još jednom. - Kao u onoj priči...

- Ko to, svako? - upade Medlić. - I Englezi?

- Ne, ne Englezi, ovi naši ljudi. Englezi samo povremeno kažu, *'don't forget your change'*, kao da to nešto znači...

Ako je „biologija“ ono što je na čoveku najizrazitije, lako možete zameniti jednog čoveka drugim: jednog starca drugim starcem, jednu lepu devojku drugom, jedno ljupko dete drugim ljupkim detetom. Ostali su u većoj meri individualizovani. „*Ne zaboravite svoj kusur!*“ - tako mu je rekla u snu - neko.

- I svetlost je odličan rastvarač! - uzviknu Medlić posmatrajući rasenjene izbledele zavese iza devojke. - Znae, Sunčice, - reče pokazujući rukom na zavese - moja majka bi to zvala store.

Pokušavao je da dobije na vremenu, da razmisli. Devojka se osmehnu.

- Sunčice, - ponovi. - Eto, to je to o čemu vam govorim. Zašto ste mi se tako obratili? Uvek ste me zvali Sendi.

- Da, ali tako mi izgledate, kao da biste se mogli zvati Sunčica. Tako lepa devojka, i sunce prolazi kroz vašu kosu...

- Pa, eto, to je to, to vam kažem, tako mi svako stavi piramidicu sa svojom oznakom na glavu. Sad sam dobila još jednu - Sunčica! A, ne znam da li sam vam rekla, ni Sendi nije moje pravo ime...

- Ah, pa to je to! - uzviknu Medlić. - Zato sam ga ja sigurno i promenio. To se oseća, vidite... - „nešto falš“, hteo je da kaže ali je to preskočio.

- Ako zamišljate da ste lepi, - reče devojka, - i ako se neko drugi sa vama složi, iz toga nešto sledi. Zato je ponekad lakše zamišljati da ste ružni. Imate više vremena.

- Pre svega toga, saglasili smo se da obavezno nešto zamišljate, - uključi se Medlić uz osmeh, ulazeći u svoju prirodnu ulogu. Hteo je da sazna šta se događa, devojka je delovala suviše nervozno.

- Ako promenite boju kose, - reče devojka odjednom i kao da će mu reći nešto poverljivo, - a ako ste pre toga imali i plastičnu operaciju lica, teško da će vas iko ikad više prepoznati, zar ne?

- Da, naravno, - reče Medlić, iznenađen. Nije bio siguran da se slaže, ali je imao naviku da kaže „da, naravno“ na svaku stvar koju bi čuo iznenađeno i van svega što bi mogao očekivati.

- Zašto to kažete?

- Ali, - nastavi devojka, - i ako jeste tako, ako ste sve to uradili, niste promenili i profesiju, zar ne? Mislim, niste mogli, kasno je za to, već ste utrenirani, obučeni, mislite na jedan određeni način...

- Da, sigurno, - odgovori Medlić, malo razočaran. Neće se, valjda, sad ispostaviti da je ova devojka nešto sasvim drugo, neko sasvim drugi? Pokušao je da je zamisli sa drugačijim licem. Poznavao je već dugo - ne, to nije moguće. *Nepomirni klonovi?* Ne, nepomirni klonovi?

- Moj šef, znate. Mislim da je promenio izgled, sasvim. Našla sam u arhivi njegove stare fotografije... Ne znam koliko je to bitno. Rekao je da sve prebacim na diskete i da obrišem iz kompjutera. Osim toga, pre nekoliko dana je neko dolazio i, ja sam čula kako kaže: 'Ako je to bitno, oni ga već imaju. Ako nije bitno, nemam ga ni ja. Sve je sređeno.' Onda su tražili da im pronađem u arhivi fajl sa reklamnom brošuricom koju treba da šampamo za Sajam kulinarstva. Tamo ima više različitih recepata za pitu od griza, to mi proizvodimo, znate, u stvari, ne proizvodimo, mi samo prodajemo, kao što znate, ali - to je naš proizvod... *Grits' Grit, Wholesale.*

Strain Medlić se sav posvetio svom „efektu jednorogov pogled“: slušao je šta devojka govori s tolikim nepoverenjem i sumnjičavošću, da „on“ levim okom zađe za desno, zatim desnim za levo, da mu nešto ne promakne, da nešto ne propusti. I tako, on uopšte ne komunicira, on samo plete svoje projekcije i emituje čvrst pogled koji buši. I, „tako glup kakav je“, kako je jednom prilikom formulisao svoj postupak, *On* uspeva da prevari sagovornika ukoliko uspe da održi komunikaciju. Ako ne, ništa. Ovaj put komunikacija nije predstavljala problem.

- I, znate, - nastavljala je devojka - ono što je pobudilo moju sumnju, tražili su da pregledam sve fajlove od četrnaestog marta i od trideset prvog aprila jer nisu bili sigurni u datum, zbog dvojezičnosti arhive. - Zastala je. - Razumete? - upita zatim.

- Ne razumem, - reče Strain boreći se sa šoljom kafe dok je sva njegova svesna pažnja bila usmerena na devojkju.

- Tu je trik, znate! - uzviknu devojka. Bila se malo i zarumenela. - April nema trideset jedan dan! Razumete?

- A, da, svakako. Nema. Dakle, tu je trik. I, šta ste ustanovili?

- Ništa. To je i šef rekao, ako ne može biti april, mora biti mart. Tamo sam našla, ali šef to ne zna. Bilo je u komentaru na fajl, videla sam sasvim slučajno, sasvim dole, *PI@trikom.A14*. Šta to znači? Šta mislite?

- Šta ja mislim? - Medlić je bio šokiran. - A zašto me to pitate? Vi ste sami ovde u kancelariji? - upita. - Gde mogu da spustim ovu kafu?

Ustade zatim i spusti dopola ispražnjenu šolju na sto pored knjige na čijim je koricama stajalo: E.S. Gardner, *Žena sa maskom*.

- Nemojte više misliti o tome, bar zasad. Kad čovek misli o nečemu što ga uznemiruje, to se vidi. Svratiću sutra u ovo isto vreme.

Strain izađe iz kancelarija firme *Grits' Grit* i krete se u pravcu kuće. Bio je sav smušen. „*PI - Private Investigation*, - pomisli. - Na tri koma četrnaest, - pomisli zatim. - *Paj at paj* - pi na pi - ne, pi na pi, to je drugo. U stvari, da, *pi na pi*, ali na grčkom. Šta li to znači? Pitom na pitu? - možda, to je njihova branša, ipak. Pi-pi?

Zanet u misli, prošao je pored sandučeta za poštu i ne pogledavši ga.

- Ako je promenio boju kose nije promenio i profesiju, zar ne? - mislio je Medlić opet u svojoj poluzamračenoj dnevnoj sobi, držeći po navici prst pred licem. - Ne, ako je operisao lice nije promenio i profesiju, zar ne? Ne, sigurno. Pa i ne krije se, izgleda.

Zadremao je... Dibuk u hotelu *Pustinjska ruža*. Unutar sobe praznina („Unutar sebe praznina?“ - upitao se Strain u snu), zidovi kao zidovi cilindra. Ograničiti uticaj dibuka na zidove cilindra, tako da *duh ruže* bude slobodan! Na stolu, velika čokolada sa tri rumene ruže i flaša rozea - na etiketi je pisalo *Spirit of Rosé*. „Ljubav!“ - pomisli Medlić. Vetar odnese s njegove glave cilindar. Sada je sijao srebrnim metalnim sjajem kao zaštitna oplata cevi centralnog hlađenja u jednoj staroj kući na obodu pustinje. Bio je malo ulubljen.

- Eh, kad se ja petljam u sve! - skoro uzviknu Medlić u snu.

Predveče, kada se probudio, reši da sredi svoje misli i svoje utiske i da izvuče nekakav zaključak. Posle će odatle krenuti dalje.

Kao prvo, treba da proveri tu devojku, Sablinu, nije mu bila sasvim jasna. Toliko priča da je to neverovatno. Nikad dosad nije toliko govorila. Zatim, zašto ona njemu čini usluge, zašto se baš njemu poverava? Treba i to utvrditi. A onda, šta je to sa tim pitama? Na internetu je pronašao da postoji sajam *Kulinar* i da taj, pored bezbroj poslovnih mogućnosti nudi i mogućnost zapošljavanja u „vrhunskim objektima širom sveta“, kao i stipendije u kulinarstvu. Neverovatne mogućnosti za promociju i marketing. Treba, dakle, razmisliti i o tome šta bi Sendi mogla da dobije u svemu tome. Za nju bi možda i nečiji kusur bio fajda, kada je ovako krupna stvar u pitanju.

„Trikom! - pomisli. - A14!“

Izašao je da prošeta. Vazduh je bio prijatno svež. Bilo je, u stvari, prohladno ali mu je i to prijalo. Zadržao se zato nešto duže nego što je planirao.

Kod kuće ga je čekalo iznenađenje: u pošti je našao ponudu jednog starog partnera, firme koju je nekad zastupao a koja se odavno nije pojavljivala na domaćem tržištu. Nudili su mogućnost velike zarade, veliki posao, ukoliko uspe da ih plasira kod dovoljnog broja dobavljača sa dobrom pozicijom u zemlji. Trebalo je da aktivira sve svoje stare kontakte, da se angažuje sigurno nekoliko meseci, da trči od firme do firme... On, novi privatni detektiv sa sumnjivim dokumentima.

Rešio je da na prvom mestu proveri svoju novu ličnu kartu - podaci u čipu bi morali biti isti. Otišao je u banku, zamolio za izvod i skrenuo pažnju operateru da je lična karta nova. Naravno, odmah su iz nje izvučeni svi podaci, prema pravilima. Kad je dobio izvod, u rubrici ADRESA je stajalo Vinogradska 6^b. Šta god da je bilo, više ga nema!

Odmah je odgovorio partneru i zatražio nedelju dana da posvršava obaveze kojima je okupiran i da razmisli. U njegovom životu i poslovnom rasporedu došlo je do takvih promena, obavestio ih je, da im ne može odgovoriti ranije. Bio je zaista veoma umoran - to nije napisao.

Kao i obično, poenta nije u činjenicama, poenta je u njihovom tumačenju. U ovom svetu bez vremena...

Da li sam ja ja

ili si ti ti?

Da li je ovo eho

ili sam samo...

- Oho, prehladen?! - dovrši Medlić pesmicu sa radija osetivši odjednom da mu je ždrelo sasvim otečeno. Bolela ga je glava.

Ode da uzme aspirin i pripremi sebi čaj sa medom pa se smesti u fotelju, oslobođen obaveza. Listao je svoju beležnicu ali nije mogao da pronađe ono što mu je trebalo da isplanira poslovne korake za svog novog-starog partnera. Boleli su ga zglobovi. Bio je rastresen.

„Mi smo samo civili“, mislio je. „Možda je najbolje da se više ne petljam, ko zna šta je u pitanju. Možda nešto sasvim bezazleno. Beznačajno. Možda ta devojka, kako joj je ime, Sendi, čita previše kriminalističkih romana. Možda je greška bila u njenom kompjuteru a ne u mom čipu.“

Ta misao mu je donela olakšanje. Mogao je mirno da se prepusti bolesti.

Kada je ozdravio, posle nedelju dana čajeve i leškarenja, otišao je do firme *Grits' Grit* i tamo saznao srećnu vest: predstavništvo se ne zatvara, dobili su izvanredan novi posao, zastupaju veliku firmu koja im je mogla biti opasna konkurencija na tržištu, sve je u redu.

Kako se zove firma? Samo što se nije onesvestio: bila je to upravo ona njegova firma, stari partner od koga je onako olako tražio odlaganje potpisivanja ugovora o zastupanju. Zamolio je za čašu vode. Pozdravio se zatim i izašao.

Na ulici se priseti da je na stolu ovaj put video drugi naslov Pitera Činija: *Velika podvala*.

- Eh, - uzviknu. - Ko ne plati na mostu, platiće na ćupriji. Ne, što ne platiš na mostu...

2016.

Iz zbirke kratkih priča *SANJAJ, MARELO* (Udruženje nezavisnih pisaca Srbije - Bibl. Vertikale, 2018)

Ista zbirka je prethodno objavljena u dva elektronska izdanja - Privaut 2017. i UNPS - Virtuelne vertikale 2018.